

Per 586/2002

10025704, 18

GORIŠKA KNJIZNICA

CODISS 8

Časopis o Gori, Gorjankah in Gorjanih

LETNIK IV, ŠTEVILKA 18, PREDMEJA, OKTOBER 2002

GORA

POGLED NA GORO IN NJENE MOŽNOSTI RAZVOJA SKOZI OČALA PRVEGA MOŽA OBČINE AJDOVŠČINA - ŽUPANA MARJANA POLJŠAKA

stanislav mikuž

Gora je sestavni del Občine Ajdovščina. Tako je tudi vpeta v odločanje in razvoj občine. Odločitve občinskih oblasti v mnogočem vplivajo na razvoj naših krajev in posredno na kvaliteto življenja na GORI. Kaj o Gori in načrtih Občine Ajdovščina v bodočnosti meni župan Občine Ajdovščina, smo povprašali kar prvega moža občine Marjana Poljšaka.

Spoštovani gospod župan, najprej lepo pozdravljeni v imenu Društva Gora. Župan ste že nekaj časa, poznate dejavnosti Društva GORA, in sicer življenje na Gori. Berete naš časopis Gorjanov GORA?

Dejavnosti društva Gora poznam iz prireditev, ki sem se jih udeležil, posebno ob 400-letnici naselitve Gore. Življenje na Gori mi je vsaj malo poznano preko stikov s prebivalci Gore in v Ajdovščino priseljenimi Gorjani, med katerimi imam več prijateljev.

Časopis Gora pregledam, se ustavim pri slikah in osebah, ker marsikaj in marsikoga dejansko ali posredno poznam. Prebrati utegnem na hitro le, kar me najbolj zanima.

Vemo, da ste aktiven planinec, kako pogosto vas pot zanese na Goro?

Če pod Goro štejete tudi pobočja in gozd od Predmeje do Golakov, Črmenjaka, Čavna in Selovca, potem sem na Gori gotovo eno tretjino nedelj v letu. Največ hodim po Robu in po Rebri, kjer poznam tudi večino neoznačenih in zaraslih stez.

Kakšno je vaše splošno mnenje o Gori in Gorjanih? Na začetku vašega županovanja je bilo kar nekaj kratkih stikov, predvsem okrog investicij na Gori, osnovne šole na Colu, vodovoda Gora. Gorjani smo dobili nekako občutek, da se občina konča pri Avžlaku in pri Slejkotih. Kasneje so stvari stekle v pravo smer. Je bil takrat ta občutek napačen, kako vi gledate na ta začetni čas?

Kar navajate, lahko povežem z očitkom nekaterih Gorjanov, da naj bi jim zameril, ker so podpirali svojega kandidata za župana namesto mene in da naj bi zato zapletal pri izvajanju investicij na Gori. Nisem jim nič zameril, njihovo ravnanje mi je bilo logično, le moji nasprotniki so v začetku mandata uspeli nekatere prepričati, da naj bi bil proti Gorjanom. Kasneje se je z dejanji izkazalo, da ne delam nobenih razlik, da resno pristopam k zadevam in danes imam občutek, da mi Gorjani zaupajo.

V projektu 400-letnice GORE ste kot župan sodelovali s srcem. Kakšni so vaši vtisi okrog celotnega projekta 400-letnice GORE?

Celoten projekt ste odlično izpeljali, posebno s knjigo Mati Gora in proslavo ste lahko vsem za vzor. Najpomembneje pa je to, da je s proslavami in knjigo v ljudeh še bolj živo zavedanje svojih korenin in samozavest o svoji identiteti. V tem je veličastnost proslave 400 letnice naselitve Gore.

Širše območje planote Gora, od Hrušice do Predmeje, se je v zadnjih 20 letih intenzivno razvijalo. Lahko rečemo, da gre za eno boljše urejenih območij občine. Lahko delite ta vtis z nami?

(foto Matej Pelicon)

Videz je zagotovo tak, urejenost hiš in okolja je v povprečju boljša kot v dolini. Danes za mnoge ni problem voziti se daleč v službo, vendar kritična stališča Gorjanov izražajo željo, da bi naj bilo na Gori več delovnih mest, kar je boljša osnova za trajno poselitev.

Ljudje na tem območju so se ob prvi delitvi občin na referendumu v presenečenje vseh z zelo velikim odstotkom glasov odločili, da bomo živeli v Občini Ajdovščina. Ta naša odločitev, izraženo zaupanje v občinsko upravo, je za vas zagotovo določena obveznost. Se vi kot župan in občinska uprava v celoti zavedate te obveznosti?

Na dogajanja ob referendumu za oblikovanje novih občin 1994 sem že skoraj pozabil. Kot župan želim in moram biti enako zavzet za napredek kateregakoli kraja ali področja v občini, ne glede na morebitne nekdane ali sedanje težnje po svoji občini. Menim, da imam za take zadeve razumevanje. Na občinski upravi smo za različne občane dolžni delati enako, če nam manj ali bolj zaupajo.

Gorjani smo se skozi vsa povojna leta vedno čutili nekako odrinjene kot neka druga kategorija občanov. Biti Gorjan ali Guk, kot so nas Vipavci radi poimenovali, ni bilo ravno nekaj pozitivnega. V zadnjih letih se ta občutek v naše veselje spreminja. Tudi zadnji dve občinski garnituri sta Gori bolj naklonjeni. Mislite, da je ta naš občutek pravilen? Moram priznati, da ne poznam primerov, ki bi kazali na zapostavljanje Gore s strani občine. Res pa je, da so se in se v manjši meri še vedno med ljudmi dogajajo prepiri, tudi tepeške, kar je lahko izgledalo kot podcenjevalni odnos Vipavcev do Gorjanov in obratno. Ko nastanejo besede v smislu razlikovanja, jih je treba vzeti kot folkloro in obrniti v zabavo. Verjetno je nekoč marsikateri Vipavec res mislil, da je Gorjan nekaj manj in obratno, pa je življenje to ovrglo.

Gradnja OŠ na Colu je končana, gre za lepo in moderno šolo. Tako je tudi prav, saj je to območje, kjer število prebivalcev že 30 let nenehno narašča. Lahko pričakujemo dograditev telovadnice v naslednjem letu?

Prav gotovo, vse je v tem smislu nastavljeno in ne more spodleteti, telovadnica bo dokončana pred začetkom naslednjega šolskega leta.

Osnovna šola na Otlici je bila zgrajena pred desetletji, vendar je ostala nedokončana, manjka telovadnica, ki bi jo morala šola nujno imeti. Je ta investicija v občinskih planih predvidena? Kdaj lahko pričakujemo, da bodo tudi naši otroci deležni telovadbe v normalnih prostorih?

Investicija v osnovno šolo Otlica je v občinskih planih predvidena po izgradnji osnovne šole Šturje. Kako bo to časovno potekalo, je sedaj težko napovedati.

Na Predmeji trenutno ni nobenih rekreacijskih površin. Zelo si želimo asfaltnega igrišča in urejenega travnatega igrišča. Igrišče bi zelo prav prišlo mladini, ki sedaj nekako nima kam, uporabiti pa bi ga lahko tudi za priprave ekip, saj je poleti tu klima zelo ugodna. Lahko računamo na vašo podporo pri tem projektu?

Ta investicija ni velika in z vašo znano iznajdljivostjo jo boste izpeljali tudi, če bi podpora občine bila manjša od vaših pričakovanj oziroma potreb.

Ob odprtju colske osnovne šole prejema župan Poljšak knjigo Semenje javorjevo iz rok ravnateljca Ivana Irgla. (foto Edo Pelicon)

Vodovod GORA je kar nekam obmiroval. Obljubljeni je bilo hitro napredovanje v tem letu, kako zdaj stojijo stvari? Lahko pričakujemo dokončanje vodovoda do Cola in izgradnjo sekundarnega omrežja?

Sredstva iz Evropske unije so že leto dni rezervirana, finančni memorandum je bil podpisan v začetku letošnjega leta. Pričakovali smo, da bi se dela začela oktobra letos. Žal se to ne bo zgodilo, zaradi počasne procedure pri pregledovanju razpisne dokumentacije v ustreznih organih Evropske unije. Občinska uprava in Ministrstvo za okolje in prostor stalno spremljajo potek teh priprav in ustrezno ukrepajo, pospešiti pa tega postopka ne morejo. Pregled dokumentacije naj bi bil zaključen letos oktobra, novembra sledi mednarodni razpis za izvajalca, kasneje izbira izvajalca. Začetek del pričakujemo v začetku prihodnje pomladi. Ta faza zajema dokončanje celotnega Vodovoda Gora, vključno s prenovo vodovoda Col in vsemi razvodi ter priključki. Zaključek teh del smo prvotno planirali za leto 2003, zaradi sedanjega zastoja je realno pričakovati zaključek del leta 2004.

V medijih je bilo veliko govora o izgubljenih 20 milijonih. Ne iščemo krivca, ljudje so si svoje mnenje o krivdi ustvarili, zanima nas koliko je to vplivalo na zastoj pri gradnji vodovoda?

Izguba tako imenovanih »sredstev demografije« ni vplivala na zastoj pri gradnji vodovoda. Gradnja je bila prekinjena jeseni 2000, ko še nismo vedeli, da teh sredstev ne bomo pridobili. Izgubo teh sredstev smo pokrili iz občinskega proračuna. Ta izguba tudi nima nobenega vpliva na nadaljevanje investicije Vodovod Gora.

Tudi gradnja in ureditev sistema greznic je za področje celotne občine pomembna. Se v okviru občine pripravlja kak projekt, s katerim bi to uredili?

V projekt ISPA je že vključena izgradnja kanalizacije in čistilne naprave na Colu ter izgradnja kolektorjev za odplake v dolini. Seveda bomo morali v bližnji prihodnosti reševati čiščenje odplak na celotnem vodozbirnem območju na Gori – od Predmeje do Hrušice. Doslej je bila o tem pripravljena študija urejanja kanalizacije in čiščenja odplak od Predmeje do Gozda, ki predvideva manjše čistilne naprave za skupine hiš.

Na Gori je v zadnjem obdobju tudi kulturno življenje kar v vzponu. Društvo GORA skupaj z drugimi pripravlja niz prireditev, od izdaje novih knjig do kulturnih prireditev, športnih aktivnosti. Želimo, da bi Gora živela v vseh pogledih. Lahko pričakujemo s strani Občine Ajdovščina tudi v bodoče podporo pri naših projektih?

Vsekakor, vaše delo je koristno in hvalevredno, zato ga je potrebno še naprej podpirati.

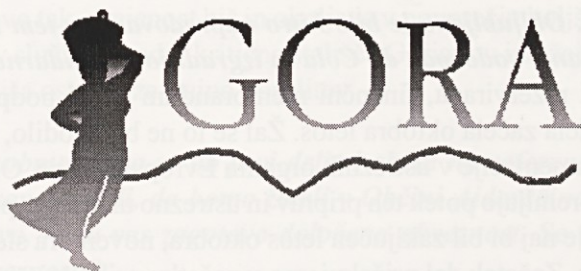

Za konec še ena tema, ki žuli širše področje Gore. Prostovoljno gasilsko društvo Col je pristopilo k nabavi novega gasilskega vozila. Zbranih je kar precej sredstev, tudi občina je že primaknila delež k nabavi vozila. Zmanjkala pa so sredstva za nadgradnjo. Lahko upamo še na dodatno pomoč občine pri dokončanju zahtevne investicije, ki pa je za Goro pomemben prispevek k izboljšanju požarne varnosti?

Na sestankih z Gasilskim društvom Col smo se dogovorili, kako naj investicija v nadgradnjo njihovega vozila poteka. Gasilsko društvo Col je za to investicijo pripravilo finančno konstrukcijo, s katero se občina strinja in bo temu ustrezno zagotavljala sredstva.

Na koncu se Vam zahvaljujem za ta pogovor in Vam želim veliko uspehov!

Hvala tudi vam za intervju in prisrčen pozdrav vsem Gorjankam in Gorjanom!

*Gorjen, Gorjen,
pod mizo storjen,
na pieči kršen,
glieda ku sršen!*
(Ljudska iz Lokavca)

**Društvo za ohranjanje in varovanje naravne in kulturne dediščine
GORA**

vabi Gorjanke, Gorjane, unajne ljudi ter vse prijatelje od blizu in daleč na

VEČER MATERE GORE

**Nedelja, 10. november 2002, ob 16. uri
Primorsko dramsko gledališče v Novi Gorici**

V osrednjem delu prireditve bo predstavitev zbornika
Mati Gora

V programu sodelujejo:
Mešani pevski zbor **Angelski spev** z Angelske Gore pod vodstvom **Katarine Čibej**

Moški pevski zbor **Razpotje** s Cola pod vodstvom **Ivana Trošta**
baritonist **Marko Kobal** (na pianinu ga spremlja **Olena Boljubaš**)
ter igralec na citre **Tomaž Plahutnik**

pevke **Društva podeželskih žena** s Predmeje pod vodstvom **Filipa Vidmarja**

besedni ustvarjalci:
Aldo Černigoj, Bojan Bizjak, Franc Černigoj, Ingrid Kovšca

likovni ustvarjalci, fotografi ter snemalci:
**Rudi Pergar, Marjan Černigoj
Bojan Bizjak, Urh Černigoj
Marjan Batagelj**

učenci in učitelji z **Osnovne šole Otlica**
in
člani **Društva Gora**

Predstavitev bosta povezovala
Irena Velikonja in Edo Pelicon

*Ob tej priložnosti bo zbornik **Mati Gora** naprodaj po ugodnejši ceni.*

ŠE ENA OCENA ZBORNIKA MATI GORA

marjan raztresen

Gora, ki sploh ni gora (*ocena je izšla v delovi prilogi Književni listi 2. septembra 2002*)

Z lansko letnico izida, ko so na Gori, v vaseh na robu kraške planote med Vipavsko dolino in Trnovskim gozdom, praznovali 400-letnico naselitve tega delčka Slovenije, štiristoto leto, kar na ozemlju župnije Angelov varuhov na Otlici stalno prebivajo ljudje, je Društvo Gora izdalo knjigo, kakršno lahko pokažejo svojim domačim in tujcem prav redki mnogo bolj znani in bogati predeli naše države. Že obseg je veličasten, več kot 540 strani monografskega formata, še mnogo bolj navdušuje vsebina. Tako v kraški kot v knjižni Gori »se skriva nešteto človeških usod, veliko ljubezni; veliko človeških značajev; domače topline, človeške upornosti in potrpljenja«; v knjižni pa je orisano, kako je Gora oblikovala svoje ljudi in oni njo. To »ni samo zbornik; ampak prava monografija o Gori, ki so jo napisali njeni prebivalci sami«; več kot 60 tehtnih in obširnih prispevkov več kot 40 avtorjev je v tem delu, ne računajoč številnih, ljudskih pripovedi, dovtipov »okruškov kolektivnega spomina« ter dokumentarnih in reportažnih fotografij.

Menda ni področja človekovega udejstvovanja na Gori, ki se ga knjiga ni lotila. Marsikje do vseh podrobnosti in z znanstveno natančnostjo, marsikje z besedami poetov in marsikje v pravi ljudski govorici, ki se ne izogiba niti krepkih besed in rada postreže s humornimi prigodami, z resnico, zavito v šalo, spoznavamo to Goro in velik del tistega, kar je na njej bilo in kar je. Znanstveni, vendar lepo berljivi, so geološki; geografski, speleološki, botanični in zoološki prikazi, enako se avtorji lotevajo opisov tamkajšnje kulturne krajine in sprememb v njej, kmetijstva in drugačne

gospodarske izrabe zemlje; gozdarstva; lovstva, ljudske arhitekture, oskrbe z nadvse dragoceno vodo, ki je ni bilo tam na krasu nikoli dovolj, tamkajšnjih obrti, značilne oblačilne kulture, zaposlovanja in izseljevanja. Da, tudi denarju v različnih časih in vladavinah je posvečeno poglavje, tudi prehrani na Gori, vključno z navodili za pripravo, in domačemu zdravilstvu vključno z domačimi recepti. Vse vojne, ki so prizadele Gorjane, so opisane v knjigi tako, kot so jih doživeli domačini, seveda tudi zadnja za osamosvojitve Slovenije; pa tudi cerkvena zgodovina župnije in zgodovina tamkajšnjega šolstva.

Resno, vendar s šaljivimi vrinki, so opisane tamkajšnje šege in navade; celo to je zapisano, kako se po domače reče pri vsaki hiši in zakaj se je hiše prijelo tako ime. Popisana je tamkajšnja ljubiteljska kultura, pevsko in plesno izročilo, zbrana so izbrana ljudska besedila, »starodavna in po toplini ognja dišeča«, navedene so menda prav vse kapelice in prastari predvsem kamniti križi, kar jih je na Gori, in zbrana častitljiva zgodovina staroveškega smučanja, ki ga opeva tudi dolga gorska

smučarska himna z zelo samozavestnima prvima stihoma: »Že stari so Gorjani, takoj za Norvežani, ta lepi šport poznali in smučali za špas.«

Precej strani je v knjigi namenjenih mojstrom besede in čopiča, med katerimi ima še prav posebno mesto pisatelj **Narte Velikonja**, po vojni ustreljeni in do osamosvojitve Slovenije zamolčani književnik, ki je v Gori predstavljen z daljšim življenjepisom in literarnim besedilom. Na literarnih straneh so deležni daljšega slavospeva še zbiralec ljudskega blaga in pesnik **Franc Černigoj**, kronist **Edmund Čibej**, slavist in pisec krajših proznih besedil **Janko Bratina**, pesnik in literarni kritik **Bojan Bratina**, mlajša literata **Bojan Bizjak** in **Ingrid Kovšca** ter pisatelj **Aldo Černigoj**, od slikarjev pa **Rudi Pergar**. Prav toliko ali še več je v knjigi drugačne literature, humoristične in Ijudske, tudi o **Francu Likarju**, mnogo bolj znanem kot Laskarju z Dola, »po zaslugi katerega je šel že pred skoraj sto leti v svet glas o Gori, gorjanski domiselnosti in trdoživosti«.

V velikem delu debele knjige se knjižna slovenščina prepleta z gorjanskim narečjem, kar daje sestavkom poseben čar. Kogar bi posebej zanimalo, kako govorijo Gorjani, lahko o tem prebere poseben sestavek.

Knjiga Mati Gara je precej več kot kronika ali zbornik. Poglavja so lepo berljiva, v marsikaterem se stvarni opisi prepletajo z literarno oblikovanimi zgodbicami. Pripoved o dragoceni vodi na teh kraško prevotljenih tleh je pesniško podprta z zgodbo o teti Jozljevi, ki ni mogla umreti, dokler ji niso sredi najhujše zime prinesli Skukave vode - kot ni mogla umreti Sibila, dokler ji niso prinesli domače zemlje. In »ko je teta Jozljeva počasi srkala zadnji požirek, je že od onkraj videla samo sebe, kako jo nese v škafu na glavi, z roko, uprto v bok, pokončna, po strmi rebri. Niti kapljica ne pljusne čez rob. Na vrhu se ozre proti večernemu soncu in postoji za hip, obsijana z lučjo. Potem se tudi sama potopi v nebeško luč...«

VEČER PRI MATICAVIH

Društvo Gora je na Otlici pripravilo predstavitev knjige Alda Černigoja *Večer pri Maticavih*. Černigoj, Gidljev z Dola, ki je bil nekaj časa tudi ravnatelj ajdovske gimnazije, že dolgo pa živi na obali, je skozi pripoved o trdem življenju gorjanske družine pred stotimi leti postavil Gori nov spomenik. Literarno je namreč obudil nekdanje tipične in specifične dejavnosti na Gori, način življenja in razmišljanja ter čustvovanja. Knjiga je v veliki meri pisana v narečju, s številnimi že pozabljenimi izrazi. Na koncu je opremljena s slovarjem tipičnih gorjanskih besed. Čeprav je *Večer pri Maticavih* zahtevno branje, človeka vendar pritegne. Sicer pa so bralci časopisa Gora dele pripovedi že lahko spoznali, prav tako pogovor z avtorjem. Svoj pogled na knjigo je za to številko prispeval še Bojan Bizjak.

Otliški osnovnošolci znajo vedno pričarati imenitno vzdušje. (foto Edo Pelicon)

Predstavitveni večer pred številnim občinstvom v otliški šoli je ob avtorju usmerjal recenzent Silvo Fatur, za popestritev prijetnega večera pa so poskrbeli še domači učenci z domiselnim skečem (pod vodstvom Ivice Vidmar), pevski zbor Angelski spev z Otlice (vodi ga Katarina Čibej) in pevska zasedba Društva podeželskih žena s Predmeje (vodi jo Filip Vidmar).

ALDA ČERNIGOJA VEČER PRI MATICAVIH

bojan bizjak

Gora je bogatejša še za eno knjižno delo, ki je res namenjeno Gorjankam in Gorjanom. Skozi stroga literarna sita bi knjigo težko presejali kot klasično literarno delo, pa vendar je to zrelo literarno delo. Če le poskusim to delo umestiti v katero od literarnih klasifikacij, bi zapisal, da je to roman - lepljenka; roman zato, ker je glavni akter vseskozi nosilec dogajanja in je čez celo pripoved razviden lok njegovega življenja. Vsako poglavje pa bi zmoglo tudi samo pripovedno funkcionirati, in prav v vsakem je neka izpovedna vrednota.

Skozi poglavja, ali bolje, skozi slike, se nam odstre nek čas, nek način življenja, skozi katerega so se klesale gorjanske zavestnosti. Torej je delo zanimivo že po kompozicijski zasnovi - posamezne pripovedi so zlite v koherentno celoto. Stavki so nacepljeni s bogato interpunkcijo, ki daje pravšnji ritem in skuša ujeti ritem notranjega monologa, ki je vseskozi prisoten. Notranji ritem stavkov tako zajema miselne vibracije in vso subtiliteto pristnega čutenja. Prav posebna skrb je posvečena jeziku, ki je stkan iz knjižnega in iz "gorjanščine". Komponiranje narečnih besed v knjižne stavke je edinstvena mojstrovina, ki sicer zahteva od bralca dokajšnjo osredotočenost. Prav narečni vrivki in celi stavki dajejo knjigi svojstveno žlahtnost, katere pa morebiti povprečno bralstvo ne bo opazilo. Izjemno besedno bogastvo je vtkano v tej knjigi in tako so mnoge avtentične gorjanske besede iztrgane pozabi, saj se govorica na Gori spreminja; mnoge besede niso več prisotne, kar je sicer normalno, saj je jezik živa stvar. Na koncu nas avtor obdari še s slovarčkom, ki je izrednega pomena za besedno dediščino slovenskega jezika, v katerem je mnogo narečnih biserov žal mnogokrat prezrtih.

Kot pripoved je knjiga prava slikanica dogajanj v nekem času in prostoru. Izredno mojstrsko je popisano življenje in bitje na Gori. Iz pripovedovanj se nam prikazujejo vse dejavnosti, ki so se ali pa se še dogajajo na Gori - večina se jih res ne več. V tem pisanju lahko vidimo trdo bojevanje z naravo, trmasto vztrajanje v preživetju, ki je visoko obdavčeno tudi s človeškimi žrtvami, predvsem v

Avtor Aldo Černigoj med predstavitvijo knjige (foto Edo Pelicon)

gozdu, ki je bil Gorjanom pomembna eksistenčna osnova. Tu lahko vidimo, s kakšno vnemo so naši predniki kultivirali to pokrajino; koliko vztrajnosti, koliko potrpežljivosti, koliko trdega dela. Seveda, ko je pokrajina ponudila nekaj več možnosti, so se začele druge dejavnosti - intenzivno gozdarjenje, pogozdovanje, ledarjenje, malo kmetovanje, malinarjenje - in vse to je opisano v tej knjigi. Zapisi so nasnovani tako, da v njih podoživeto vidiš vse te slike: poroka, paša, vleka lesa, otroška igra, pogreb mrlička, košnja, pravljичni nasnovki, začetki smučanja. Motivika je skrbno očiščena in skoncentrirano opisana. Psihološka stanja so izražena racionalno, s primernim avtentičnim besediščem, skozi katerega odzvanja prava gorjanska dušnina, ki se je prekalila skozi preživetveni boj.

Avtor nam s tem delom ponuja in podarja izreden literarni dokument nekega časa in nekega prostora. Knjiga je vredna branja, veliko nam da. Prepriča nas, da je življenje možno in zmožno tudi v trmasti pokrajini, ki je danes že povsem zmehčano posodobljena, prijaznejša, vredna naše ljubezni, ki s silno toplino sije iz te knjige.

GORA – KLIMATSKO ZDRAVILIŠČE?

mag. tanja cegnar

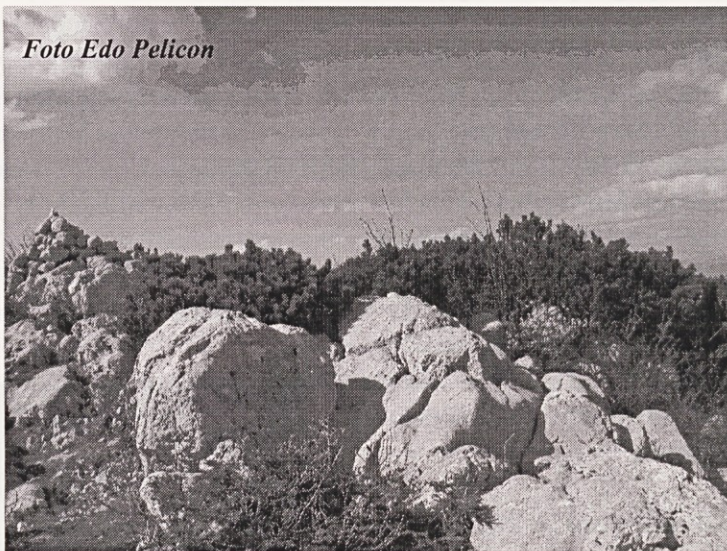
(nadaljevanje in konec)

Območje Gore in Trnovskega gozda je z meteorološkimi meritvami slabo pokrito, na osnovi obstoječih meteoroloških podatkov lahko podamo le grobo oceno klimatskih značilnosti, ne moremo pa oceniti velike mikroklimatske raznolikosti, ki jo to območje nudi. Še slabše je stanje glede razpoložljivosti ekoloških meritev. Podatki o kakovosti zraka nam povsem manjkajo, lahko pa predvidevamo, da območje ni obremenjeno z onesnaženim zrakom bolj kot podobna neurbanizirana območja. Lokalnih virov je malo in v primeru potrebe bi jih lahko z majhnimi sredstvi sanirali, morebitni transport onesnaženega zraka iznad severne Italije pa bolj ali manj občasno prizadene celotno ozemlje Slovenije. Ker ne razpolagamo z meritvami in podatki, je to zgolj predvidevanje, ki ga bo potrebno za območje Gore in Trnovskega gozda podkrepiti ali ovreči z meritvami.

Naravne danosti so z razgibanim površjem in lego severno od Vipavske doline večinoma zelo ugodne. Posebej ugoden je velik delež gozdov in nadmorska višina, ki obeta vse prednosti sredogorske klime. Nadmorska višina in sredogorska klima zagotavljata ugodne toplotne razmere v poletni vročini, tudi gozdovi prispevajo k ugodnim toplotnim razmeram poleti in odsotnosti toplotne obremenitve (v pogovornem jeziku jo pogosto označujejo kot soparnost).

Za utrjevanje je Trnovski gozd primeren zaradi nadmorske višine in vrhov, ki so izpostavljeni močnejšim vetrovom kot nižine. V povprečju je temperatura zraka nižja, možnosti za nadzorovano obremenitev telesa pa nudijo razgibana pobočja. Iz tega vidika je območje lahko zelo zanimivo za rekreativce in športnike.

Foto Edo Pelicon

Ugodno je tudi dejstvo, da Trnovski gozd leži nad zimsko temperaturno inverzijo, ki se včasih iz Padske nižine in severnega Jadrana razširi tudi v Vipavsko dolino. V primerih z vztrajno temperaturno inverzijo in včasih celo meglo v Vipavski dolini je Trnovski gozd navadno obsijan s soncem, vetrovi so šibki, temperatura zraka pa višja kot na dnu doline.

Vse naštetje značilnosti so ugodne za razvoj okolju prijaznega turizma, ki je namenjen ekološko osveščenemu turistu. Razmere bi bile zelo verjetno ugodne tudi za razvoj zdraviliške ponudbe v zdravilni klimi. Ob tem

Foto Matej Pelicon

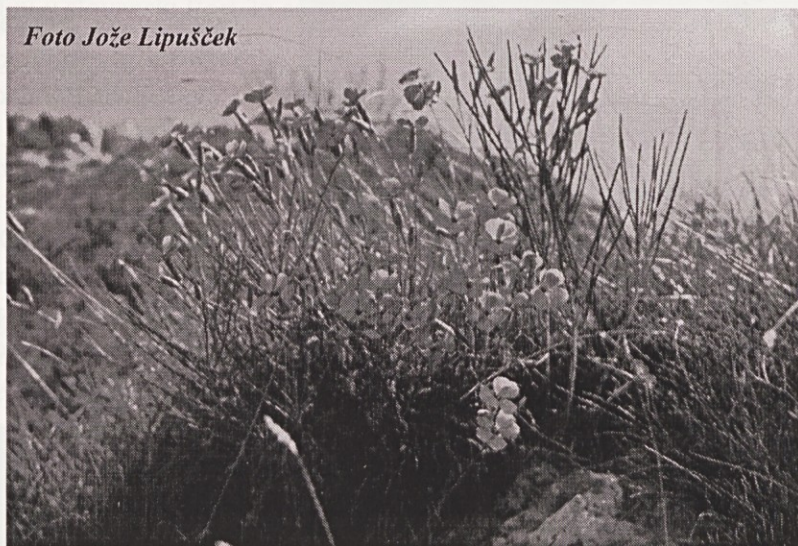
moramo poudariti, da zdraviliška ponudba zahteva poleg turističnih tudi zdravniške usluge in ustrezno infrastrukturo.

Poudarimo naj še slabo klimatsko lastnost, ki bi jo morali upoštevati pri načrtovanju ponudbe (tako turistične kot tudi zdraviliške). Trnovski gozd spada med kraje, kjer se padavine zaradi orografskih danosti okrepijo in višina padavin je znatno višja kot na primer ob obali ali v Vipavski dolini. Večja količina padavin gre tako na račun večje intenzivnosti, kot tudi nekoliko večje pogostosti. Predvsem za primere, ko padavine ob jugozahodniku vztrajajo tudi po več dni, bi bilo primerno premisliti o ustrezni ponudbi, ki bi goste angažirala tudi v primeru deževnega vremena. Najpogostejše so take vremenske razmere jeseni.

Poleti lahko pričakujemo nekoliko večjo oblačnost sredi dneva kot po nižinah, vendar je to poleti prej dobrodošla sprememba vremena, saj sonce le stopnjuje toplotno obremenitev. Ob primerni izbiri ponudbe bi bilo območje turistično, rekreativno in športno zanimivo vse leto.

Snežna odeja leži dlje in je debelejša kot v nižini, pa tudi sončni žarki so močnejši kot po nižinah. Zračni pritisk, delni pritisk kisika in vodne pare ter temperatura zraka so nižji kot po nižinah. Le v primerih, ko se pozimi po nižinah zadržuje hladen zrak in v višinah nad naše kraje že priteka toplejši zrak, je temperaturni obrat lahko tako močan, da je v hribih topleje kot po nižinah. Običajno pa temperaturni obrat ni tako močan in je najtopleje na pobočju, potem pa temperatura z naraščajočo višino zopet pada.

Foto Jože Lipušček

Orografske danosti Gore z okolico nudijo širok razpon zdravilnih učinkov klime. Na vrhu grebena pozimi prevladuje klima z mrzlim občutjem, v toplem delu leta pa blažilna ali rahlo dražilna klima brez vročinske obtežitve. Blagodejna popestritev klime so gozdovi, ki nudijo še posebej ugodne mikroklimatske pogoje, saj nas ščitijo pred vetrom, direktnim sončnim obsevanjem in padavinami. V gozdu so dnevna in letna nihanja temperature zraka manjša, kot so na prostem, ugodno pa deluje tudi prisotnost eteričnih olj v gozdnem zraku. Drevesa delujejo kot filter zraka in izboljšujejo njegovo kvaliteto. Pri izvajanju klimatske terapije pogosto izberejo območje na obrobju gozda.

Sončno sevanje spomladi in poleti je dražilno, pozimi pa sončni žarki blažijo občutek mraza. Na vetru izpostavljenih legah, kot so vrhovi, so dražilni elementi klime pogosti.

Za zdravilišča predpisana spodnja mejna vrednost 1500 ur direktnega sončnega obsevanja na leto je, tako kažejo podatki Vojskega, presežena. Izrazita klimatska prednost Gore pred nižinskimi območji je poleti manjša toplotna obremenitev.

Klimatska terapija v hribovski gorski klimi je namenjena predvsem preventivi in rehabilitaciji. Na zdrave ljudi deluje zmerno izpostavljanje dražilni klimi vzpodbujajoče in utrjuje telo. Previdni pa morajo biti vsi, ki trpijo zaradi kakšne bolezni. Le zdravnik je tisti, ki lahko presodi, ali je dražilni učinek gorske klime za bolnika ugoden ali ne in kolikšna mera dražljajev mu še koristi.

Če bi se odločili za klimatsko zdravilišče na Gori, bi morali predhodno vsaj leto dni meriti in opazovati meteorološke razmere. Te meritve in opazovanja bi služile za izdelavo bioklimatske analize, ki je potrebna za pridobitev naziva zdravilišče v zdravilni klimi oz. klimatsko zdravilišče.

GOLAŠKA SELIVKA (*Grafia golaka*)

elvica velikonja

Pisalo se je leto 1782. Na Dunaju je izšlo najpomembnejše delo Baltazarja Hacqueta z naslovom **Plantae alpinae Carniolica** (Kranjske alpske rastline). V njem je opisal dvanajst, po njegovem mnenju dotlej še

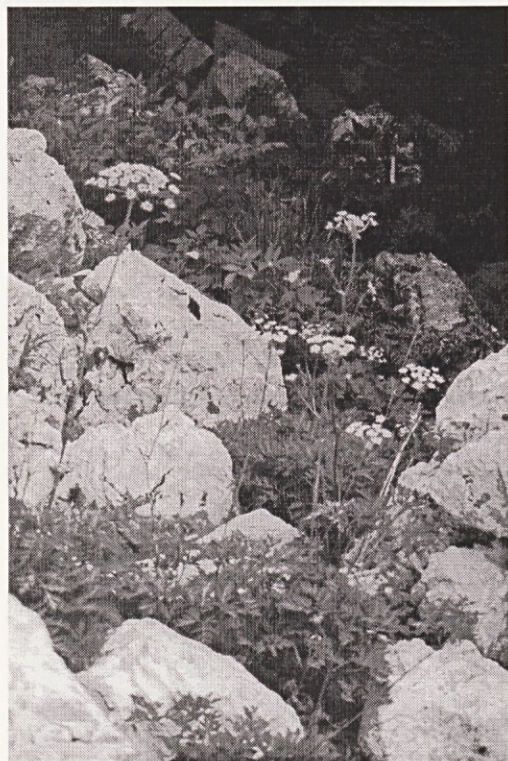

Foto Elvica Velikonja

neopisanih rastlin, ki rastejo v kranjskih Alpah in v Istri. Med

njimi je tudi natančen opis in dobra risba rastline, za katero je napisal, da raste v Julijskih Alpah, na Velikem in Malem Golaku in v drugih okoliških hribih. Po nahajališču na Golakih jo je krstil za golaško jelenko (*Athamanta golaka*) in s tem v rastlinski svet za vedno zapisal ime te naše gore. Današnje ime *grafia* je dobila 55 let pozneje. L. Reichenbach je z njim počastil dr. Žigo Grafa, Hladnikovega učenca, ki se je med drugim zanimal tudi za botaniko. Ohranila pa je vrstno ime po Golaku. S prvo navedbo rastišč so Golaki postali tudi eno izmed klasičnih nahajališč te rastline.

Predstavnice iste rastlinske vrste imajo v različnih krajih različna imena. Tako ima velikokrat ena rastlina kar lepo število imen. Pomladanski svišč (*Gentiana verna*), ki s svojo čudovito modrino polepša kamnite travnike že zgodaj spomladi, je na Kovku npr. jurček ali jurjevka, na Predmeji kukuca, spet nekje druge spanjščica, zaspanček, svedec, Petrov kljunček... Da bi se znašli v rastlinskem svetu, ima zato vsaka rastlina tudi znanstveno ime, ki je za predstavnico iste rastlinske vrste po vsem svetu enaka. Prva beseda tega imena označuje rod, v katerega je rastlina uvrščena (*Gentiana*), lahko bi rekli da je to priimek rastline. Druga

beseda pa nam pove vrsto (*verna*) oziroma ime te rastline. Imenovanje rastlin po krajih je dokaj pogosto. Pri nas raste npr. kar nekaj »kranjskih«, kot so kranjski jeglič, kranjski volčič, kranjski grahovec, kranjska lilija. Ali pa recimo ilirska perunika, kojniška perunika, alpski volčin, alpski glavinec. Spet druga imena nam rastlino opišejo, povedo nam za katero izmed njenih značilnosti. Travnolistna perunika, recimo, skriva svoje cvetove med travnatimi listi, dišeči volčin omamno lepo diši, svilnata košeničica se ponaša s svilnato bleščečimi listi in cvetovi, rumeni svišč je pač rumen, cvetovi metuljaste kukavice pa so najbrž podobni majhnim metuljčkom.

En način poimenovanja rastlin je tudi po ljudeh. Zagovarjal ga je že švedski naravoslovec Linne. Tako je zapisal: »Bogastvo izginja, najimenitnejše zgradbe propadejo, najbolj številne družine slej ali prej izumrejo, najmočnejše države in kraljevine, v katerih vlada največje blagostanje, se zlomijo, vendar pa je treba uničiti vso naravo, preden bo pozabljen tisti, ki je povzdignil luč botanike.« Izbranci, po katerih se rastline imenujejo, so največkrat prav botaniki. Naša hladnikovka se npr. imenuje po botaniku Francu Hladniku.

Foto Elvica Velikonja

Po botanikih se imenujejo tudi štiri naše imenitne zvončice: Zoisova iz Govcev, Justinova in Marchesettijeva s Čavna in Male gore ter Beckova z Male Lazne. Tu so še Kochov svišč, endemično Fleischmannovo grabljišče, Triumfettijev glavinec, Jacquinijev bodičnik in mnoge druge.

Pa še to o imenu naše selivke – nemškemu botaniku Kochu ime »golaka« ni bilo všeč. Menda se mu je zdelo preveč barbarsko in ga je zato spremenil v »golacensis«.

In kakšna je golaška selivka? To je postavna, tudi do meter visoka kobulnica. V začetku junija jo prepoznamo po velikih, značilno deljenih in bleščečih listih. Z začetkom poletja pa med njimi požene golo, rahlo progasto, pri vrhu razraslo steblo, ki ima v kobule razporejene bele cvetove. Poiskali jo bomo seveda na Golakih. Raste na pobočjih Srednjega in Malega Golaka, najsi bo v ruševju, v bukovju, pa tudi na skalnatih, bolj odprtih krajih, na spodnji meji subalpinskega bukovja. Ste že hodili po planinski poti, ki vodi s sedla med Malim in Srednjim Golakom proti Škrbini? Ob njej golaško selivko gotovo opazimo, saj se na nekaterih mestih pojavlja kar množično. Posamezne primerke opazimo tudi ob poti z Velikega na Mali Golak, se pa tu rada skriva med ostalo visoko rastje.

Golaki so v zadnjih nekaj letih postali priljubljena točka pohodnikov. Ko se bomo naslednjič povzpeli nanje, se spomnimo, da so dali ime rastlini, edini v slovenski flori, ki se imenuje po kraju pri nas.

K NASLOVNICI - NAMESTO METULJEV – KOZLIČEK

peter valič

Poleg opraševalcev se na cvetju zadržujejo tudi plenilci opraševalcev in pelodojede živali. Energetska vrednost cvetov je v primerjavi z ostalim delom rastline višja, mehkejši so in lažje prebavljivi. Zato se zdi kar logično, da je obgrizenih cvetov v naravi kar veliko. Zlasti hrošči se dolgo zadržujejo na cvetu in objedajo cvetne liste, prašnike in pestice. Ker praviloma ne zapustijo cveta, dokler je na njem še kaj užitnega, ne opravljajo naloge prenašanja cvetnega prahu s cveta na cvet, pač pa cvet zgolj poškodujejo. Zato v takšnih primerih ne

moremo govoriti o opraševalcih. Torej: vseh žuželk, ki jih opazimo na cvetovih, ne moremo kar na slepo označiti za opraševalce.

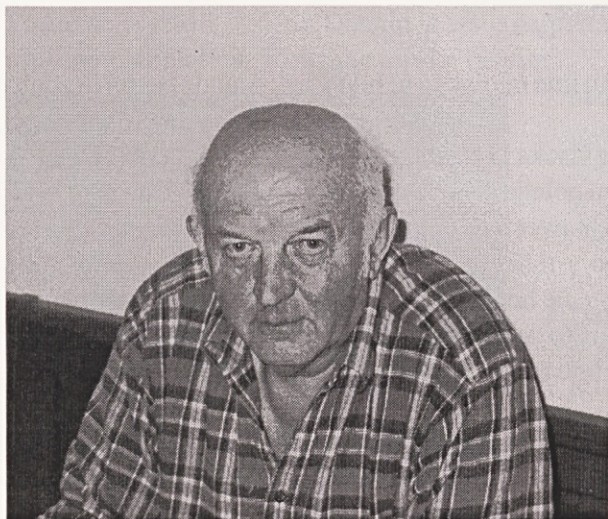

Foto Peter Valič

Na naslovnici je naslikan cvetni kozliček (*Strangalia maculata*), hrošč iz družine kozličkov (*Cerambycidae*), ki dobro leta in se v fazi imaga vedno zadržuje na cvetovih najrazličnejših cvetnic. Za razliko od ostalih hroščev, ki cvetove obiskujejo in jih običajno le poškodujejo, pa je odličen letalec in zato je verjetno njegova vloga pri opraševanju velika. Ličinka tega hrošča se, kot ličinke večine hroščev iz družine kozličkov, hrani v lesu listavcev, izjemoma tudi v lesu iglavcev. S svojim črno – rumenim vzorcem oponaša ose, ki redno obiskujejo cvetove. S temi svarilnimi barvami svetni kozliček opozarja morebitne plenilce, da je verjetno strupen in nevaren (čeprav to seveda ni) – vsaj tako kot osa, katere barve si je izposodil. Ni kaj; narava je brezno drobnih idej, ki nam jih razkrivajo živali in rastline s svojimi prilagoditvami. Torej: ščepec vročega poletja za hladne jesenske sapice...

S TALOM KUPIL TUDI KAPELICO

edo pelicon

Jožef Krapež Ublcev

Še ena kapelica na Gori je doživela letos obnovo, tik pod vrhom, če se na stezi proti Pravemu vrhu odločite zaviti levo, proti Kovku oziroma Sinjemu vrhu. Obnovil jo je Jožef Krapež, ki že 38 let stoji v Žapužah, sicer pa je Ublcev iz Gozda. Pri gozdni je delal najprej, se leta 60 poročil, 64. leta je hiša pogorela, po dimniku se je vnelo. Ali popravljati ali oditi, samo ti dve sta bili. Pa se je tudi zaradi dveh hčera odločil za selitev na Deželo in ko je zvedel za hišo v Žapužah, so se hitro zmenili.

Ko je bila prenova kapelice končana, jo je blagoslovil šturski župnik g. Marko Kos. Za petje so poskrbeli šturski mladinci, na slovesnosti pa se je zbralo blizu 300 ljudi od blizu in daleč, ki so pod

vrhom Gore doživeli prijetno druženje. Seveda me je zanimalo, zakaj se je Krapež lotil prenove.

»Pred 35 leti je prišel k meni en možak, iz Maribora doma, po starših iz Žapuž, Kodelja se je pisal, če bi od njega kupil en tal na pobočju Gore. 'Nimamo denarja, niti vas ne poznam, niti parcele ne', sem mu dejal. 'Ma dejte me rešit, meni ta parcela škoduje, ker mi zvišuje cenzus za štipendijo ali otroško doklado. Vam bomo vse uredili na sodnji, boste samo podpisali,' je dejal. Ne vem, zakaj je prišel k meni. 'Kaj pa denar?' sem ga vprašal. '30 ali 35 tisoč dinarjev bi lahko dali. 'Od hiše Zagrižo, naglih čez vrh gre, proti Černjetcem ta tretji tal po vrsti je parcela,' je dejal Kodelja. 'Boste pa dvakrat prišel po solde,' sem mu odvrnil, ko me je že prepričal. In tako je tudi bilo. Potem sem s sosedom, ranjkim Petrom, ko je nanek beseda ravno o tem, ugotovil, da sva v tjemenu. 'Kdo pa je še drugi mejaš?' sem poizvedoval naprej. 'Ja, Lojze Bajcov je, en liter vzemi s sabo, pa gremo pogledat,' je rekel Peter. Možaka sta mi Zagrižo pokazala mejnike. 'Zdaj pa si kupil tudi kapelico, pod vrhom,' sta povedala. Čeprav sem z Gore doma, kapelice še videl nisem, smo hodili na Deželo po drugi stezi, čez Podrto goro. Čez nekaj let sem se vendarle odločil, da grem pogledat, kaj je s to kapelco. 'Na moji zemlji je in propada,' sem ogledaval znamenje. 'To moram urediti,' sem sklenil. Pa sem imel vedno druge skrbi in tako je naneklo, da sem jo šele letos začel počasi popravljati. Material sem vozil z druge strani, čez Goro, dokler se je dalo po poti, potem pa s pomočjo enih velikih nešk. Sem naredil kot en čoln, z ročem od lopate, in sem drsal potem tisti pesek do kapelice. Pomagal mi je vnuk Janez, ki je bolj ročen.

Foto Aleš Breclj

Če se ve kakšna zgodovina od te kapelice? Sem vprašal Janeza Kokljevega, 92 let šteje, če morebiti kaj ve. Na podstavku je še danes letnica 1930, vendar se Kokljevemu zdi, da se je moralo zgoditi še kaj prej. Da je enega od Krapšev narava hudo preizkušala, ko je hodil tam okoli. Da je začelo roseti in v par minutah je

nastal en sam led, da ni mogel ne naprej ne nazaj. Pa se je zaobljubil, da postavi v zahvalo kapelico, če se bo rešil. In tako je tudi naredil. Potem da je bila dvakrat razbita in da jo je tudi drugič prišel popravljat eden od Krapšev, ki je nazadnje živel v Kopru in tam tudi umrl.«

Jože je v prenovo kapelice vložil veliko ur, še v Šebrelje je peljal pocinkat tisti okvir, zdaj pa vse skupaj še preveč tesni in se na šipi včasih nabere kondenz. Mora še kakšno luknjo za boljše zračenje zvrtati. Za rožice pa skrbijo kar ljudje, ki ondodi hodijo.

Foto Aleš Breclj

OBNOVLJENA KAPELICA VRH HRIBA NA OTLICI*

Tudi Vrh Hriba na Otlci, pred hišo Česnikovih in Krapeževih, tik ob cesti, sije vsa praznična obnovljena zidana kapelica. Sezidal jo je Lojze Krapež s Tadulene Pristave, leta 1924, ko sta z bratom Fencétom Vrh Hriba delala hišo. Na Avstrijskem, kjer je delal, je zbolel in se je zaobljubil: »Če se vrnem živ domov, bom sezidal kapelico...«

V letu 2001 so kapelico Česnikovi obnovili: na novo so jo ometali, prekrili, pobelili ter pobarvali. Tudi kip Matere Božje je nov. Tako zdaj obnovljena kapelica dopolnjuje in bogati prostor ob glavni cesti prav tam, kjer se odcepita dve cesti: ena proti severu, druga proti jugu... (E.P.)

*Primerjaj: F. Černigoj, Znamenje na Gori, str. 137

Tudi kip Matere Božje v njej je nov... (foto Urh Černigoj)

Obnovljena kapelica Vrh Hriba na Otlci, vsa praznična in sijoča... (foto Urh Černigoj)

IVAN NINO LIKAR JE SKRBEL ZA PSE KRALJA PETRA II.

mišoš likar

Gorjana Franc Likar Šmončev, rojen leta 1864, in Marija Bolčina, rojena leta 1870, sta v svoji revščini gojila veliko željo, da bi se jima namreč njun sin Franc, rojen leta 1892, izšolal za učitelja. Pripravljena sta bila žrtvovati vse, samo da bi se jima uresničile velike sanje. Poslala sta ga na takratno učiteljsko v Koper. Fant se je izkazal kot zelo talentiran. Dobro je napredoval in uspešno zaključil šolanje. Ko mu je bilo dvajset let, se je poročil z Dalmatinko Heleno, živečo v Kopru. Kaj kmalu se jima je rodil sin Ivan. Po domače so mu rekli Nino. Ta gorjanski potomec je postal v naslednjih desetletjih znanstvenik svetovnega slovesa. Poglejmo na kratko njegovo življenjsko pot.

Rodil se je 14. julija 1912 v Kopru. Ko mu je bilo šest let, je družina emigrirala v Slovenijo. Osnovno šolo je obiskoval v Št. Vidu nad Ljubljano, srednjo pa v Celju. Maturiral je leta 1930 in šest let kasneje diplomiral na veterinarski fakulteti v Zagrebu. Že v času študija se je izkazoval z znanstvenimi deli. Kot študent je prejel za svojo študijsko razpravo s področja veterine nagrado, takrat poimenovano "svetosavska". Leto kasneje je doktoriral na dunajski veterinarski fakulteti. Najprej je bil zaposlen kot upravnik na ambulanti za zaščito živali v Beogradu. Zaradi svojega izjemnega znanja so ga kmalu poklicali na kraljevski dvor, kjer so mu zaupali veterinarsko oskrbo psov kralja Petra II. Delo je prekinila druga svetovna vojna.

Vendar – že kratko "kraljevsko" službovanje je bilo dovolj, da ga je po končani vojni nova oblast spoznala za "krivega" in ga kazensko poslala v Kočevje. Znašel se je v pokrajini, ki je bila dobesedna izpraznjena, saj so se že med vojno nemško govoreči Kočevjarji izselili v Nemčijo. Na zapuščenih površinah je začela nova oblast graditi številne živalske farme, ki so seveda zahtevale veterinarsko oskrbo. Opravljal pa jo je dr. Likar s svojimi sodelavci, ki so bili prav tako kot on kazensko premeščeni v to "slovensko Sibirijo". Garaško je delal. Po nekaj letih je postal upravnik vrhunske veterinarske znanstvene institucije v Ljubljani. Tu se je specializiral na umetno osemenjevanje, kar je bila pri nas po vojni popolna novost.

Razmere, v katerih je v tem nerazvitem okolju znanstveno deloval, so bile za njegove raziskovalne zmogljivosti daleč premajhne. Laboratoriji, če jih lahko tako imenujemo, so bili brez opreme. Ni bilo kemikalij niti literature. Z ženo sta ob pomanjkanju vsega delala cele noči, in kot je sam pogosto rekel, sta se bolj zanašala na 'levo polutko možganov' - na intuicijo torej, kot na kaj drugega, oprijemljivejšega.

Leta 1952 ga srečamo v Sarajevu kot znanstvenega sodelavca veterinarskega inštituta. Tam se je ukvarjal s problematiko hormonalne terapije. Bil je tudi kandidat za visokošolskega predavatelja na novoustanovljeni veterinarski fakulteti v Sarajevu. Do imenovanja pa ni prišlo. Zapustil je domovino.

V tujini je uspešno napredoval. Najprej je bil asistent Bayerjevega inštituta v Londonu. Po nekaj letih se je preselil v ZDA. V začetku sedemdesetih let je deloval kot znanstvenik v Worcesteru v zvezni državi Massachusetts, v tamkajšnjem raziskovalnem inštitutu. Ukvarjal se je z vplivi kemikalij na rakaste bolezni in kasneje z arteriosklerozo pri živalih. Ravno s teh področij je napisal okrog 90 znanstvenih del, ki so prevedena v več jezikov.

Povedati je treba še to, da je zgradil farmo za opazovanje laboratorijskih živali. Objekt je zgorel. Po tem tragičnem dogodku si ni več opomogel, tako moralno kot tudi materialno ne.

Še to. Njegov sin Ivan je kardiolog in živi v Kanadi, hčerka Maja pa je pravnica v New Yorku. Tudi njima se po žilah pretaka gorjanska kri. Ivan Nino Likar je leta 1985 umrl daleč proč od domovine in je pokopan je v mestu Worcester.

DRUŽINA BIZJAK - POLHAVI S PREDMEJE

ivan bizjak

(nadaljevanje in konec)

Potem ko smo v prejšnjih številkah nekoliko podrobneje spoznali življenjske usode Polhavih bratov Jankota, Viktorja, Vekota in Jožeta, bomo tokrat fotografsko zaokrožili oris te številne družine.

Foto iz arhiva Ivana Bizjaka

Bogomir - Mirko je bil rojen 22. decembra 1922, poročen je na Bregu z ženo Valentino – Zdravko. Imata sina Jožeta in hčerko Jerico. Mirko je leta 1943 služil v italijanski vojski, in sicer v Grčiji. Tam so jih zajeli Nemci in jih odpeljali v taborišče Čuprija v Srbiji. Taboriščnike so pošiljali delat na okoliške kmetije, kjer so se uspeli povezati s partizani, in tako se je Mirko nekega dne priključil Sremskemu odredu. V taborišču pa je ostal Stanko Podmajski, ki so ga kasneje poslali v Nemčijo. Fotografija je nastala leta 1945, ob odhodu iz JLA.

Foto iz arhiva Ivana Bizjaka

Joška je rojena 2. novembra 1943, poročena je z možem Milanom, živita v Novi Gorici in imata hčerko Katarino. Fotografija (desno) je bila posneta leta 1960 na Predmeji.

Foto iz arhiva Ivana Bizjaka

Fotografija je iz leta 1965 na Predmeji, na levi je Jankova žena Vera, zraven je mati Alojzija (rojena 18. junija 1895 v Oblevrhu, umrla 7. aprila 1971), na desni pa je oče Jože (3. marec 1890 – 20. november 1982). Jože je bil od leta 1943 v partizanih, se po osvoboditvi vključil v obnovo domovine in do upokojitve delal v gozdu.

Fotografija dveh Polhavih bratov, Franca in Marjana, je bila posneta 1960. leta v Sarajevu. Marjan (na sliki desno), rojen 7. aprila 1938, je poročen z Lucijo, s katero živita v Ajdovščini in imata hčeri Andrejko in Matejko. Franc – Cuone (na sliki levo) je rojen 23. oktobra 1924, z ženo Etelko živi v Mariboru. Po razpadu Italije je prišel iz italijanske vojske in se vključil v partizane, deloval je v bataljonu VDV. V pokoj je stopil kot stotnik I. razreda.

Prav na Cuoneta je vezana pripoved, ki jo je za časnik Gora zapisala **Ivanka Štrukelj - Ivančka Polajnkna**. Takole pravi:

Praznik Gore je že daleč za nami, toda v meni še živi spomin na vse, kar sem v tistih dneh doživela - od predstavitve zbornika do odkritja spomenika materi Gorjanki, lepo izpeljanemu kulturnemu programu ter srečanju znancev in prijateljev. Pristrčni stiski rok, tu in tam solza radosti. Nato obujanje spominov na leta, ki smo jih preživeli na Gori. Tako sem med mnogimi znanci srečala Cuoneta Polhavega, še vedno mladostnega in nasmejanega. Veliko stvari mi je povedal, tudi kako je hodil za novo leto voščit po Bjuruci, mrazu in visokemu snegu navkljub. Od tedaj je minilo 72 let, pa se še spomni voščila, ki ga je bil kot šestletnega fantiča naučil brat Veko:

Vam voščim srečno novo leto,
da bi bili zdravi, veliko let dočakali,
da bi imeli srečo v štali pri živali,
v hiši pri družini, na podi pri pšenici.
Na vse kraje, na vse konce,
naj vam sije sonce,
dež poliva vaše njive in vaša polja,
da bo letina najboljja.
Amen.

Ko je pripovedoval tole pesmico, sem imela občutek, kot da se je zares vživel v tisti čas otroštva, kajti oči so mu prav nagajivo žatrele. Povedal je tudi, da so bili ljudje radodarni, le stari Cuntav ata da ni imel nikoli drobiža. Cuone se je opogumil in rekel: »Pe mi dete debelo!« Takrat stari tata vzame metlo in ga nažene. »Ma mu nisem ostal dolžan. Spomladi, ko je gnal krave na Sortež, sem se skril za našo hišo in z omelom splašil krave, da so kar nekaj časa letale po Polhavi dolini!«

Cuonetu se je še zdaj dobro zdelo in se je med pripovedovanjem sladko smejal. Veliko sva se pogovarjali o naši Baskinski vasi, o prijetnih ljudeh pri Vidicu, Na Ganki, Polanknih, pri Polhu.

Čas res neizmerno hitro beži, vendar spomini na lepe in prijetne dogodke iz preteklosti ostajajo in še posebno oživijo, ko obišeš rodni kraj.

IVAN LIKAR – LIKERSKI s Predmeje, roj. 1920, partizan...

franc černigoj

Obiskal sem **Viktorijo Likar – Likersko** s Predmeje z namenom, da jo povprašam o njenem že pokojnem možu Ivanu. V mojem spominu iz otroštva Ivan živi visok, suh, morda rahlo upognjen naprej, resnega obraza – kot bi na njem gnezdilo skrito trpko spoznanje. Ko je pri nas doma pogovor nanese nanj, je oče vedno dejal: »Ivan Likerski je bil res pravi partizan...«

Ivan Likar – Likerski kot partizanski podoficir; fotografija je nastala 15. maja 1944 blizu Žužemberka na Dolenjskem.

In res je bil, saj je bil eden tistih, ki je 11. februarja 1943 s prvo skupino Gorjanov odšel v partizane. Postal je borec Gornjevipske partizanske čete in kasneje Cankarjeve brigade na Dolenjskem. Z Italijani, Nemci in domobranci se je tolkel po vsej Dolenjski – tudi v legendarni bitki v Jelenovem žlebu.

Partizanstvo se mu je nabralo za celih sedemindvajset mesecev! Po vojni pa je ostal v vojski s činom starejšega vodnika še do maja 1949. leta – večino časa v Banja Luki v Bosni. Nato se je vrnil domov, delal najprej pri Cestni bazi, nazadnje v gozdu.

Preveč je bilo hudega in težkega v njegovem življenju, zbolel je in invalidsko so ga upokojili. Umrl je leta 1989.

Njegova žena Viktorija – Vika ji pravimo – je bila v krajih, kjer se je boril Ivan, že večkrat. Bila je v Žužemberku, kjer so bili zelo hudi boji. Na spomeniku – grobnici je zapisanih 1400 imen, med njimi tudi Franc Žonta – Frančko Koreninski s Predmeje. Lani je bila v Dobrniču, kjer je grobnica s 366-imi padlimi partizani. Bila je tudi v Škocjanu, kjer je pokopan Jože Polanc – Brvinčuški s Predmeje, prvi Gorjan, ki je padel kot partizan (23. aprila 1943). Na Dolenjsko je po vojni hodil obujat spomine tudi Ivan, dokler je pač mogel. Vika se spominja, kako so se udeležili proslave ob 10-letnici ustanovitve prvih štirih partizanskih brigad v Dolenjskih

Nekateri preživeli Gorjani, ki so šli v partizane 11. februarja 1943. Ivana so obiskali 15. februarja 1976. Od leve: Ivan Likar – Likerski; Avgust Bizjak – Porobanovski (Zadolinski); Ivan Bizjak – Metkn; Ivan Polanc – Brvinčuški; Jelko Žonta – Koreninski; Janez Černigoj – Tunčkov; Alojz Blaško – Firarjev. Manjka Franc Bratina – Zutov.

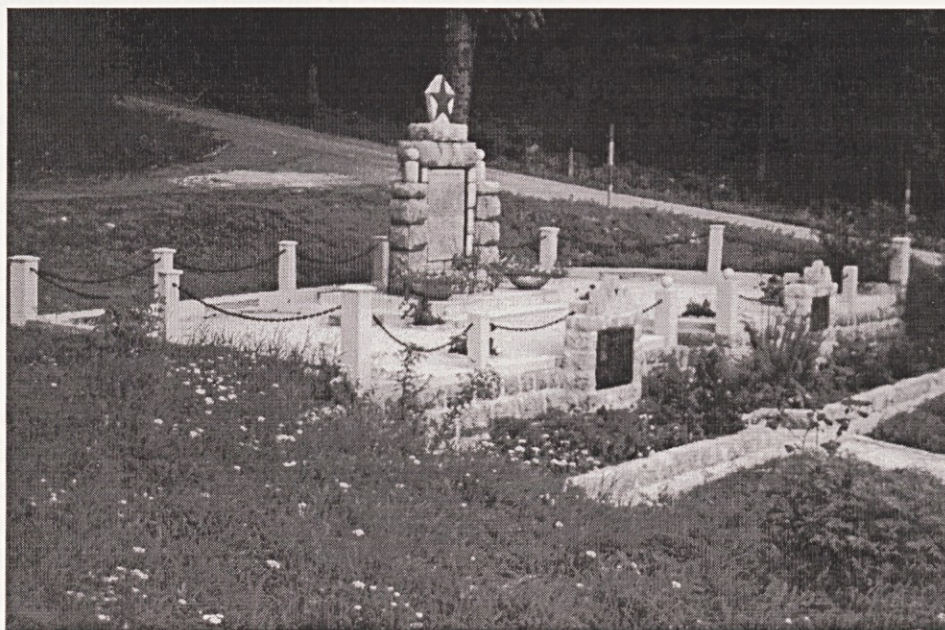
Viktorija Likar drži v roki uokvirjene: fotografijo svojega moža ter njegove medalje, od katerih je dve prejel za hrabrost... (foto Urh Černigoj)

Toplicah. Peljali so se s kamionom. Česnikov z Otllice se je spomnil vseh krajev in je ves čas govoril: »O, pogledi, po tevi stezi smo prišli tisto noč...« Gustelj s Porobanovše pa je v Suhi Krajini rekel svoji ženi Veroniki: »Veronka, če tu ostanemo, ne boj se nič. Suhih hrušk nam ne bo manjkalo...« Ko je Gustelj Porobanovski po vojski obiskal Ivana, ga je ta vprašal: »Gustelj, a ti nisi nič bolan?« – »Kaj boš bolan!« je odgovoril Gustelj. »Še tistikrat, ko smo sedemkrat zandrugama bredli čez Krko, mi ni škodilo. Pa še bos sem ostal, ko je eden zagrabil moje čevlje, ki sem jih imel za vratom. Fant se je utapljaj in je prijel, kar mu je prišlo pod roke...«

Z Viko sva poklepetala še to in ono...

Povedala mi je, da je v Zvezo borcev Predmeja vključenih 132 članov. Samo lani se jih je nanovo vpisalo 60. Zelo so aktivni. Lani so ob spomenik padlim Predmejčanom pomagali postaviti oz. prestaviti dva partizanska spomenika (o tem smo v 'Gori' že pisali), letos pa so obnovili in uredili še osrednji spomenik; prispevali so tudi potrebna finančna sredstva. Zidarska dela je imel na skrbi Igor Polanc, prostovoljno delovno akcijo pa so pri urejanju spomenika prispevali tudi člani društva Gora. Na upravnem odboru ZB so sklenili, da karavlo P-5 za Podkaplcam prepustijo v uporabo tistim mladincem, ki so člani ZB Predmeja. Jo že obnavljajo, kupili so agregat in letos bodo v njej že imeli urejene svoje prostore.

Vika Likerska je kljub sorazmerno visoki starosti (letnik 1929) še vedno zelo aktivna. Čeprav živi sama, je polna veselja, korajže in optimizma...

Obnovljen spomenik padlim in drugače med vojno nasilno umrlim Premejčanom (foto Urh Černigoj)

IDA BIZJAK PRAZNOVALA 94 LET

idka mulič

Ida Bizjak je bila rojena 1908. leta na Predmeji, v številni kmečki družini Pri Polanci. Že kot mlado dekle, se je morala sezonsko zaposlovati, pri tedanji Gozdni upravi, kot delavka na vrtovih, kjer so vzgajali sadike za pogozdovanje.

Osnovno šolo je bila primorana večkrat spuščati, saj se je morala že kot otrok spoprijeti z raznimi deli in si služiti vsakdanji kruh za preživetje. Njeno otroštvo je bilo težko, živela je v velikem pomanjkanju, bedi in revščini. Ko se je poročila z Marjanom Bizjakom - Štemčevim, se jima je rodilo 7 otrok. Trdo sta morala delati na manjši svakovi kmetiji, da sta lahko nasitila toliko lačnih ust.

V februarju leta 1943 je šel Marjo v partizane. Ko je imel priložnost, je prišel k ženi Idi na obisk, vendar otroci o tem niso smeli nič vedeti. Izvedeli pa so fašisti, in tako je nekega večera tolpa do zob oboroženih fašistov obkolila hišo in čakala na Marjota, ki naj bi se to noč pojavil na svojem domu. K sreči je bil o tem pravočasno obveščen in fašisti so se obrisali pod nosom. So pa ga zajeli na Gorenjskem, kamor se je zatem preselila Marjotova enota Cankarjevega bataljona. Skupaj s tovariši je moral v ljubljanske zapore, kjer so jih zasliševali in z njimi živalsko ravnali. Od tam so jih prepeljani v tržaške zapore Coroneo, kjer se je mučenje nadaljevalo. Po razpadu Italije se je vrnil domov, vendar se je njegovo zdravje začelo krhati. Kljub temu pa se je zopet priključil partizanskim enotam.

Ida Bizjak izhaja iz zavedne družine. Hrano, ki jo je bilo že tako malo, je vedno delila s partizani. Po požigu Predmeje spomladi 1944. leta je morala mama Ida s svojimi šestimi otroci v begunstvo v Lokavec. Njena najstarejša hčerka Lipka je bila komaj stara 14 let, Idka 11 let, Marica 9 let, Elka 7 let, Bianka 4 leta, Sergio pa samo 2 leti. Najmlajša Draga se je rodila 5 mesecev kasneje v begunstvu.

Možu Marjanu se je bolezen poslabšala in je bil odpuščen iz partizanov. Večino časa je prebil po bolnišnicah, na kar je leta 1947 podlegel trpljenju in zapustil ženo Ido in svojih 7 otrok.

Mama Ida je zopet ostala sama. Klonila ni. Z vso vnemo se je trudila in skrbela za svoje otroke. Trdno je bila

Ida Bizjak v krogu družine

odločena, da mora preživeti in živeti za vseh 7 nepreskrbljenih otrok. Vzgajala jih je lepo, jih pripeljala do svojih poklicev. Sedaj so že vsi poročeni, tako ima mama Ida že 10 vnukov in 5 pravnukov. Svoj 94. rojstni dan je dočakala čila in vedrega razpoloženja v krogu svoje družine.

Vsi njeni otroci ji želimo še na mnoga zdrava leta in še veliko praznovanj.

Slavljenka je suvereno zarezala v torto

MATI NA STROPU

bojan bizjak

Da je znalo biti gozdarsko življenje trdo in hrapavo, to se ve, pa kljub temu so kapnili zlati cekini veselja in zgodilo se je, kar se je pač zgodilo.

Saj ni pomembno, komu se je to zgodilo, kajne. Bilo je pa tako: Kot se je za prave klene gozdarje spodobilo, so si ob koncu tedna privoščili obilno odžejanje in so ob tem razpredali o mukah in o drobnarijah, ki so sicer molčale v teh močnih možeh. Seveda, tudi naš junak je bil z njimi, kako tudi ne. Bila je plača, jesen še mehka, sicer malce megljena, pravi dan za obisk vinske katedrale. Pa je popoldan minil kot bi mignil, nasnoval se je večer, zgostila se je noč in vince je teklo; besede so se spredale v pajčevino žlobudravice. Ampak odleglo je, trpljenje je mimo, denar je v žepu, vince pa teče, o kako teče. Doma pa mati čaka s polento ob starem štedilniku in kinka in premišljuje: spet se ga bo napil. Oj, saj je že enajsta, pa ga še ni. O, moj bog, spet bo pijan...

V njene misli plane sin skozi vrata; utrujen, megličav, majav in redkobeseden. Kar odnese ga v sosednji prosto za pečjo, kjer je imel ležišče.

Našobljen in molčav sicer pogleda proti materi, reče pa nič. Majavo gre do ležišča in oblečen in obut pade dol, zavzdihne, potegne noge na odeje, odvrže le pokrivalo, malce pokašlja in se pripravlja, da bo padel v odrešilni spanec. Čez nekaj minut pa skrbna mati le pride za njim v sobo. Prižge luč, sklone roki in se jezi, ker je kar obut in oblečen na postelji. Pride čisto blizu do postelje, se skloni nadenj in si ga ogleduje; težko dihačočega, z onemoglima rokama na prsih. On pa malce mežika v golo žarnico in zmedeno pogleduje. Premakne noge, privzdigne glavo na blazino, pomelje z ustnicami in reče: "Mati, pedi dol s šeftata!" Hja, marsikaj človek vidi, ko ne vidi prav!

Foto Bojan Bizjak

KAKO JE ŠEL SREČKO MEDVEDUSKI V AMERIKO

kajetan trošt

Bem, se je Srečko Medveduski odpravil v Ameriko, si je kupu karto za roplan in potem ga je postalo vedlih strah in je začel vpraševat prav vse, kako se je peljat s takim strojem. Če je kaj mrzlo, če kaj piha, ali moraš znat plavat, če ti dajo padalo... Ja, ja, je vedel Srečko, da je šel njegov stari oče Jakob 29. leta v Ameriko, pa ni prišel nikoli več nazaj. Ampak vseeno, sicer mu ni bilo treba posekat gozda, je bila karta pa kar draga in se ni mogel kar premisliti.

In je prišel tisti dan, ko je bilo treba it. Zvečer je rekel ženi: »Skuhej zuoc in naštimej mi štrikne zokne in da boš pazla na šparget in bajto.« Srečko si je napravil rukzak, si privezal ta debele čizme in se zatahmašno oblekel. Zraven si je zložil še 25 gat, ker so mu rekli, da mora na nemškem poiskat petindvajsete gate. Srečko Medveduski ni prav razumel, si je vseeno mislil, če vsi pravijo, je že res. In sta se z sinom Matijem odpravila. Komaj potem, ko je bil že na roplani, je razumel, zakaj gate. Na roporti so bila stranišča, na roplani so sicer tudi bila, ampak tako majhna in še med vzletom, ko je bilo najhujše, nisi smel vstat iz stola...

Vseeno je Srečko srečno prišel na Nemško in tam je povsod nad vrati pisalu »gate«. Je rekel: »So čudni tevi Švabi,« poiskal pravo letalo in odletel v Ameriko. Saj je bil še malo živčen, pa se je kmalu pomiril, ko je videl, da ga kelnarce strežejo od spredaj in zadaj. Ko je pršel v Ameriko, je rekel: »Sej ta wada sploh ni tolku velika, dva štamprla in si čjes in na roplani je skori bulši kukr na Hoteli.«

Ko je stopil na trdna tla, si je mislil, da je najhujše že za njim, ampak ni bilo tako. Povsod so stali policaji in opazovali prihajajoče potnike. Si misli Srečko Medveduski: »Je pa dosti baruf tukej, da je tolku karabinjerjev, samu da niso zavohali, da imam v rukzaki klobase in šnopc, ker bo vsak tew imejt malu.« Pa policaji seveda niso iskal takih stvari, fouča pa vseeno ni smel nositi s sabo.

Srečko je bil vesel, da je ponovno videl hčerko Marjanco, zeta in svoje vnuke, kljub temu pa ga je začela poletna vročina kmalu zdelovati. Na misel mu je prišlo: »Kako pa kidajo sneg, če je tako vroče?« ampak, konec koncev to ni bil njegov problem. Ko je prišel na hčerkin dom, je videl, da si ga je lepo uredila in tudi z vodo nima nobenega problema, celo lepo štirno z izvirajočo vodo je imela za hišo. Ni sicer vedel, zakaj je štirna kvadratna, pa saj človek ne more vedeti pri tej moderni mladini. Ko se je poskusil odžejati je rekel: »Štirna je lejpa, ma woda s pod Skuka je še zmirej bulša.«

Že prav kmalu je opazil, da so, kljub vsemu, v Ameriki fini ljudje, vsi lepo zaliti, in da lepo skrbijo za svoj grunt. Na Gori kosijo enkrat letno, tam pa kar vsakih štirinajst dni. Vse lepo in prav, ampak Srečku se je vseeno zdelo, da bi Liska in Šeka kar lepo popasli vse skupaj. No, in ko smo že pri živalih, ne samo ljudje, tudi živali so se imele fino. V lepo urejeni kobilarni je bilo vse čisto in zloščeno do sijaja, pa je Srečko Medveduski vzkliknil: »Saj se jasli bolj bleščijo kot roči pri medvejduskem špargeti.«

Pri hčerki si je lepo uredil in se je že kar privadil, pa mu je bilo nekega dne dovolj televizije in je sklenil, da gre pogledat v gostilno. Kaj bo z vsemi svetovnimi novicami, če pa ne ve, katera je noseča, kdo se bo poročil, kaj so ustrelili ta teden... Ampak gostilne ni bilo. Po dolgih mukah in neznosni vročini je končno opazil, da dajejo ljudem hrano in pijačo kar v avtomobil. »Hja!« ga je prešinilo, »ni čudno, da imajo toliko ločitev, če nimaš kam vtečt pred babo.«

V upanju, da se je vseeno zmotil, je šel naprej in zašel v muzej, kjer si je ogledal kavboje in Indijance, vse lepo razstavljene in tako prepričljive, da so se zdeli kot živi. Dobil je tudi vodiča, ki mu je razložil ameriško zgodovino. Pri tem pa mu je šlo malo na smeh in ni se mogel zadržati, ne, da bi mu rekel: »Res je, da imate zanimivo zgodovino, ampak, kaj ko se začne komaj 1867, mi smo pa na Gori že 400 let.« Ostalo mi je

neznano, kaj je na to pripomnil vodič, lahko si pa mislim, da mu mati Gorjanka ni bila najbolj znana.

Ja, naš Srečko se je nahodil tisti dan, pravzaprav je toliko hodil, da je prišel do mesta svetega Alojzija in do reke Mississippi in tam je na reki videl ladje z zabavišči in lokali. To Srečkotu Medvedovskemu ni bilo prav nič všeč: »Ké plavat je treba? Pole pa piš me uh in še dva deci.«

Ja, tako je imel naš Srečko vsega dovolj in čeprav mu je bilo pri hčerki zelo všeč, ga je počasi začelo prevzemati gorsko domotožje. In čeprav s težkim srcem, si je moral priznati, da Amerika ni za penzioniste, pač pa za mlade ljudi. In, saj ste že uganili, Srečko Medveduski je bil za Ajngelsko že doma v Medvedduših.

P.s.: Za izkrivljanje dejstev se Srečku Likarju lepo opravičujem in upam, da ga gorjanski humor ne bo preveč razjezil.

Kajetan Trošt, vinotoka leta Gospodovega 2002

MENJALNICA - TRAFIKA

Zvonka

BORZNO POSREDOVANJE

C2, AJDOVŠČINA, TEL.: (05) 3689 077

- vedno ugodni tečaji tujih valut
- odkup in prodaja delnic podjetij in PID-ov
- prepričajte se, da je pri ZVONKI postopek najhitrejši in najugodnejši
- sočasno lahko izbirate med bogato ponudbo usnjenih izdelkov

PRI ZVONKI DOBITE ČASOPIS GORA IN ZBORNIK MATI GORA

BAR NA OTLICI

BRUNA LIKAR s.p.

tel.: (05) 36 49 616

Pri Bruni dobite časopis GORA in vodnik POT PO DOLU GOR IN DOL

SPOMIN BO Z NAMI ŽIV*

roman blaško

Visoko nad Golaki se zbirajo temni oblaki...
Nad njimi frli planinski orel
in vrainke se zaletavajo vanj.
In že je tu jesen.

Tam nad Kovkom in Otlico se zbira zástava,
visoko gor, in piha dol.
Zima je...
Sedim za pečjo in gledam skozi okno.
Snežinke se igrajo,
veter piha, nosi zamete...
In jaz mislim in mislim...
Počutim se starega, utrujenega,
a življenje v meni še živi!

In že prihaja pomlad!
Rože spet cvetijo.
Tudi meni dajejo novo življenje...

Ej, danes, prav danes – deseta Kravja ruleta...

Še pred letom si bila z nami,
zdaj si pa visoko nad nami,
ti moja zlata Frida!
Nič več ne čutiš bolečine in lepo ti je.
Prav lepo nas pozdravljaš.
Tudi mi te pozdravljamo.

Tudi midva s kravo Sivko se poslavljava od vas
in vedite, da je živel človek,
ki vam je resnično želel dobro.

To sem jaz, Roman z Gore!

**To pesem je Roman Blaško – Bajtarski ob spremljavi citer (nanje je igrala Mateja Jamnik s Krke na Dolenjskem) občuteno prebral na 10. Kravji ruleti v Tihi Dolini na Predmeji, 21. julija 2002. Skoznjjo se Roman kaže tak, kot je: rojen za to, da vse deli z drugimi ljudmi – veselje, radost, a tudi bridkost in trpljenje...*

C **ASTRUM d.o.o**
AJDOVŠČINA

ŠIVILJA IVANA VIDIC - TETA IHANA VIDICAVA

cvetka velikonja - palirjeva

Moja stara mama Ivanka je bila šivilja. Šivanja se je učila pri Zori Podjapnški. Tata ji je kupil šivalni stroj, tako da je prodal telička, ostalo je odplačeval na rate. Med prvo hajko je skrila stroj v Brokuli, kljub temu je desko precej ožgalo in je še dolgo ostala počrnela od zubljev. Na ta stroj, bi lahko rekla, je šivala noč in dan. Ponoči ob petrolejki. Šivala raztrgana partizanska oblačila, krpala še tako nemogoče luknje, tudi rdeče zvezde na kape. Nam otrokom je iz starih dek sešila skromne, težke obleke. Po vojni je vladala nepopisna revščina. Ivanka je predelavala starino vpreprošta nova oblačila. S šivalnim strojem obtežena je hodila k sovaščanom, ki so rabili njeno pomoč. Stroj je nesla kar sama: na hrbtu zgornji del, na glavi stojalo. Za birmo 1947. leta je iz pleníc sešila 21 dolgih belih oblek za birmanke.

Stari mami

Žarele so tvoje rože.
Gorečke.
Primule, zvončaste fuksije.
Na vrtu dišeči nageljni,
omamni rozeteljni,
rdeči mak.
Kako je dišal tvoj visoko vzhajan
maslen bel kruh.
Dišale snežnobeke čipke,
skrivnostno nedotakljive,
z ljubečo roko položene
k platnenim rjuham,
srebrno nitkanem pregrinjalu,
prazničnim rutam,
k mašni knjigi.
Za molitev.
Za prošnjo.
Za domačo hišo.
Vestalka.
Varuhinja domačega ognjišča.
Kako bogato si živela.
Umirjeno in polno.
Modrost je bila tvoje prepričanje.
Razgledanost in znanje.
Ustaljen red, ustaljene navade.
In Bog.
Vedno prisoten.
A bolest neizbežna.
Zato vedno rdeče oči,
zato tako malo smeha,
malo besedi.
Samo tovor za tovorom,
breme za bremenom,
škaf za škafom mrzle vode,
koš suhljadi na hrbtu,

rjuha rumenega snopja,
sena na glavi,
polna prašnih resin
od mlačve žita,
od jutra do večera,
dan za dnem,
dan za dnem.
Z dneva v dan
prelivala belo mleko,
hranila hlebčke sira
za vroče poletje,
nikomur odrekla kanglice mleka,
košarice krompirja.
Srečna v dobroti.
Daritev
drugim.
Samo tovor
za tovorom
v strmo reber,
breme za bremenom,
žilavost,
neizprosna pripadnost
svojim.
Moč, ljubezen do doma,
do otrok.
Povila enajstero otrok.
Cvetove gora.
Enajstero otrok.
Blagoslovljena zibel.
Molitev,
prošnje,
znamenje križa
na otroška čela.
Vsak večer.
Zaman.

Mladi so odhajali,
majhne je vzel Bog.
Jemal drugega za drugim.
Desetletno Francko,
trinajstletno Lojzko,
petnajstletno Ivanko,
komaj rojenega Friderika.
Rana je skelela,
pot žalosti dolga,
dolga.
Čaša pelina še neizpita.
Znova vojna.
Vojskin čas
hodila z vnuki,
z razsodnostjo starosti
mirila strah,
na Platnih čakala v temi,
da krogla ni našla sledi.
In upala,
upala.

Zaman.
V viharne noči,
med zavijanjem vetra,
sredi vojnih grozot
je odšla najljubša hči.
Za vedno.
Kam si odtavala,
ko je njen oče,
tvoj mož,
pokril krsto,
pokril njene oči?
Kam?

Ko si že zelo stara
pokopala še njega,
si sedla, vsa v črnem,
sklenila roke, rekoč:
Zdaj sem ostala sama,
nimam nikogar več.

BUKEV

Na gorski gmajni sama zase,
stoletna bukev še vedno raste,
veje korenine močne je razvila,
da pri življenju se je ohranila.

Burja silovito vanjo se zaganja,
veja ob vejo drgne škriplje in tuli,
kot peklenščku nohte bi drli.

Človeku srce zatrepeče in strah ga prešine,
ko posluša to strašljivo melodijo.
Dve veliki vojni je preživela,
mnogo sovražnikovih svinčenk je dobila,
ko za deblo partizana je skrila.
Svinčenke še vedno v deblu hrani,
rane pa je z novo skorjo prekrila.

Tam stoji kot živi spomenik na človeško trpljenje
in kruto morijo!
Rada bi v zavetje se pomaknila,
pa jo je korenina močna na zemljo priklenila.

V juniju 2002 zapisal Leopold Bolčina

ČE MOJSTER DELA VAJO...

irena velikonja

Gorjansko petje na Premskem gradu (foto Boža Bolčina)

Karavana študijskih krožkov, tako se imenuje letošnja akcija Andragoškega centra Republike Slovenije, je pripotovala tudi na Primorsko. Cilj te karavane je predstavitev delovanja in medsebojno spoznavanje uspešnih primerov delovanja posameznih društev ali neformalnih združenj, ki so zrasle iz srečevanj, druženj in izobraževanj v študijskih krožkih. Organizator primorskega dela srečanja je bila Ljudska univerza Ilirska Bistrica. K sodelovanju so povabili tudi Društvo podeželskih žena Predmeja in Ljudsko univerzo iz Ajdovščine, pod okriljem katere so na Predmeji potekali študijski krožki. Srečanje je bilo na gradu Prem.

Zanimanje za špice je bilo velikansko. (foto Boža Bolčina)

Društvu podeželskih žena Predmeja je pripadla uvodna predstavitev. Predsednica društva Joža Likar je udeležence popeljala skozi kratko zgodovino delovanja društva, predstavila dejavnosti in novosti, ki so za ohranjanje in vzdrževanje motivacije in dobre volje v društvu vedno potrebne. Ker pa seveda besede samo mičejo, zgledi pa vlečejo, je splošni predstavitvi sledil tudi kulturni program. Peta pesem je v grajski dvorani zazvenela še drugače, znova je zaživela Spaka Kulaka, Anica Krapež pa je požela navdušenje udeležencev karavane, saj je v slogu gledališke igralka z besedilom v narečju povabila na Goro. V drugem delu predstavitve je zanimanje vzbudilo zlasti klekljanje. Gorjanke so pokazale, kako nastajajo špice. Bolj ali manj uspešni poskusi udeležencev karavane, da bi osvojili to spretnost so se zaključili z mislijo, da vaja dela mojstra, če mojster dela vajo.

MEGA OH CET

Rekordno število svatov, bilo jih je blizu 400, je pospremlilo v zakonski stan predsednika krajevne skupnosti Predmeja, 30-letnega Dušan Bizjaka, in njegovo dve leti mlajšo izvoljenko Dolores. Priljubljeni predmejski 'župan' je na ohcet povabil praktično celo vas, žlahto, sodelavce in prijatelje, njegovi 'podaniki' pa so se mu oddolžili z veselico, da malo takih. Tudi vreme se jih je usmilo, saj takšne množice ne bi bilo moč spraviti pod streho, če bi grozeči oblaki udejanili svojo namero. Na prostem, v Tihi dolini, so se mize šibile od dobrot, ob mraku pa je svate presenetil še ognjemet. Uradni del se je začel v otlški cerkvi, kjer je župnik Matej Kobal podelil zaročencema poročne zakramente, zatem pa še krstil njunega osem mesečnega sinka Anžeta. Mladoporočenca sta civilno poroko opravila že prej na matičnem uradu v Ajdovščini in tako stotinam svatov prihranila pot na Deželo in nazaj. Seveda so žurali že pred ohcetjo na koloni in še potem, ko so vse pospravljali, pa še za tiste, ki so na ohcet stregli, so se dodatno spomnili. Menda je bila samo še 'polajnska ohcet' njega dni na Otlici daljša, bolj množična pa menda še nobena (za vsako gorsko leto en svat)...

Poroka in krst hkrati (foto Edo Pelicon)

Svatov pa na stotine

Da polente ne bo manjkalo...

Mladoporočenca je s konji prevažal Marko Likar Medveduski.

V DVOJE ŠE BOLJ USPEŠNO

edo pelicon

Smučarski klub Predmeja in Društvo Gora Predmeja sta se združila!

Tako sta sklenila občna zbornica obeh društev v oktobru. Nadaljnje skupno delo je v interesu obeh društev, predvsem pa v interesu nadaljnjega usklajenega dela na področju športnega in kulturnega življenja na Gori, s posebnim poudarkom na delu z mladimi. Ob pomanjkanju usposobljenih kadrov bo zato delo v okviru enega društva lahko kvalitetnejše in bogatejše.

Vsi dosedanja člani SK Predmeja so postali člani društva Gora, ki je tudi ustanovila novo sekcijo nordijskih disciplin. Vodi jo dosedanja član SK Predmeja Zvonko Žonta, ki je skupaj z Romanom Bratino postal tudi član razširjenega upravnega odbora Društva Gora.

Nova sekcija je tudi že zastavila načrte za letošnjo sezono, v kateri bodo tekmovalci nastopali na tekmah v smučarskih skokih Primorskega pokala, na Filipovem teku na Predmeji, na tekmovanju v smučarskih skokih za veterane v Planici, na tekmovanju smučanja po starem (v skokih) v Kropi. Sekcija bo organizirala meddruštveno tekmo v smučarskih skokih za vse kategorije, udeležila pa se bo tudi nekaterih smučarskih tekov doma in v tujini, čaka pa jih tudi dokončanje oziroma vzdrževanje obeh skakalnic v Tihi dolini.

Predsednik društva Gora Slavko Mikuž je članom SK Predmeja zaželel dobrodošlico: »Od danes naprej postajamo še močnejši in bomo lahko za Goro naredili še več. Naš cilj je, da delamo za razvoj in dobrobit naše Gore. Skupaj bomo lahko naredili še veliko več. Danes je za društvo Gora in Goro pomemben dan. Lahko smo veseli in zadovoljni. Ni nas toliko na tej naši Gori, da bi se ne razumeli. Sedaj nas je v društvu že več kot 60. Društvo smo mi vsi. Držati je potrebno skupaj, kajti gre samo za Goro.«

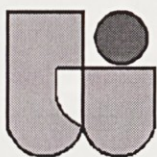
Predsednik SK Predmeja Dušan Bizjak: »Zahvaljujem se vsem za vložen trud, da smo to veliko stvar lahko speljali. Prepričan sem, da bomo skupaj delali dobro in uspešno.«

Tajnik SK Predmeja Jožko Krapež je dodal: »S tem dejanjem nihče ni nič izgubil, vsi skupaj smo pridobili. Še največ je pridobila Gora, ker stvari ostajajo tu in se bodo tu na Gori dogajale. Upam, da bomo skupaj še močnejši in bogatejši in z nami bo Gora še bogatejša!«

Občni zbor je za prvega častnega člana imenoval Petra Česnika, dolgoletnega smučarskega zagnanca, ki je veliko prispeval k razvoju smučarskega športa, njegov delo pa je vidno pri razvoju Gore na vseh področjih.

Foto iz arhiva društva Gora

Predmeja 55, 5270 Ajdovščina
Tel.: 05 368 0333, Fax: 05 368 0334

MINI ŽELEZNINA

Goriška 25/a, Ajdovščina

- instalcijski material
- vijaki
- ročno orodje

IZVAJANJE INSTALACIJSKIH DEL

- vodovodne instalacije
- centralna kurjava
- prezračevanje in hlajenje

Časopis GORA izdaja Društvo za ohranjanje
in varovanje naravne in kulturne dediščine Predmeja.
Sedež uredništva je na Predmeji 106, 5270 Ajdovščina,
tel./fax: 05 36 49 023

www.drustvo-gora.si

e-mail: info@drustvo-gora.si

Uredniški odbor:

Glavni in tehnični urednik: Edo Pelicon

Odgovorni urednik: Stanislav Mikuž

Lektor: Franc Černigoj

Tisk: PG Sedmak Ajdovščina

Naklada: 500 izvodov

Oblikovanje logotipa društva GORA: Silva Karim

Fotografija na prvi strani:

Cvetni kozliček - Peter Valič

Fotografija na zadnji strani:

Modras - Urh Černigoj

ISSN 1408-7855 NUK Ljubljana